

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-21>

УДК 33.053.22:658.152(045)

Костюнік О.В., Чайковська Т.С.
Національний авіаційний університет

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ НЕОБОРТНИХ АКТИВІВ ЯК ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Для дослідження предметів та об'єктів, у своїй сукупності, бухгалтерський облік як наука містить певну кількість інструментів, за участю яких здійснюється даний процес. У визначенні сутності та якостей предмета застосовують, зокрема, наступні методи: документування, інвентаризація, калькуляція, оцінка, рахунки та подвійний запис, фінансова звітність. Слід виділити процес інвентаризації як один із основних елементів бухгалтерського обліку, контролю наявності і стану активів та зобов'язань на підприємстві. Головною метою проведення інвентаризації можна назвати перевірку фактичної наявності засобів на підприємстві з обліковими даними, щодо них. У статті було досліджено поняття інвентаризації, її сутності та значимості у господарській діяльності підприємства. Розкрито ключові моменти, щодо інвентаризації необоротних активів. Висвітлено роль інвентаризації, як одного із ключових інструментів контролю, у достовірності показників фінансової звітності підприємства та підтверджено її значимість у провадженні управлінської діяльності.

Ключові слова: інвентаризація, контроль, необоротні активи, основні засоби, нематеріальні активи, облік, фінансова звітність, інвентаризаційна комісія, етапи інвентаризації, суб'єкт господарювання.

Kostiunik Olena, Chaikovska Tetiana
National Aviation University

INVENTORY OF FIXED ASSETS AS ONE OF THE ELEMENTS OF ACCOUNTING

Summary. In determining the nature and qualities of the subject used, in particular, the following methods: documentation, inventory, calculation, evaluation, accounts and double entry, financial statements. The inventory process should be highlighted as one of the main elements of accounting, control over the availability and condition of assets and liabilities in the enterprise. The main purpose of the inventory can be called checking the actual availability of funds at the enterprise with accounting data on them. Inventory is a method of control that provides a company with reliable and accurate information about its assets and liabilities. In their modern behavior, business leaders, of course, have all the necessary analytical information to make effective decisions. Inventory as one of the methods of control over the actual availability of fixed assets and their condition is important for maintaining the latter in good condition. All property of the enterprise falls under carrying out inventory. The main purpose of the inventory is to identify discrepancies between the accounting data on the property and its actual availability and condition. The key tasks of the inventory are control over the availability and movement of property, its use in accordance with certain rules. Identification of property that has lost its quality characteristics and does not meet the technical requirements, property that is not reflected in the account. Means used in violation of the method of application and more. It should be noted that the effectiveness of the inventory largely depends on the correctness of its organization and stages. Thus, it should be concluded that inventory is one of the most important methods of accounting. Properly organized process, a commission that is highly qualified, is the key to obtaining accurate, timely accounting information. The article explores the concept of inventory, its essence and significance in the economic activity of the enterprise. The key points concerning the organization of this process and its carrying out are revealed. The role of inventory, as one of the key tools of control, in the reliability of indicators of financial statements of the enterprise is highlighted and its importance in carrying out management activities is confirmed.

Keywords: inventory, control, fixed assets, accounting, financial reporting, inventory commission, stages of inventory, business entity.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення ринок наповнений великою кількістю суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у різноманітних сферах мають свою специфіку, проте, їх об'єднує необхідність у прийнятті оперативних та ефективних управлінських рішень. Основою для останніх є облікова інформація, яка надає можливість в повній мірі оцінити стан підприємства, всебічно відображає економічну ситуацію щодо нього та виступає базою для подальшого аналізу. Важливою

вимогою до даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності є їх повнота, достовірність, своєчасність. Враховуючи як суб'єктивні так і об'єктивні причини існує ймовірність виникнення розбіжностей між обліковими даними та фактичним станом засобів на підприємстві. Задля уникнення такої ситуації підприємства застосовують один із основних методів бухгалтерського обліку та контролю – інвентаризацію.

Даний метод один із ключових, що застосовуються для перевірки повноти висвітлення,

та точності інформації. Його використання дає можливість виявити розбіжності та в подальшому усунути їх. Враховуючи вище викладене, слід зауважити, що дослідження даного процесу є дуже важливим та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення питань теоретичних та практичних основ процесу інвентаризації необоротних активів, його сутності здійснено у багатьох наукових доробках. Даним питанням було зацікавлено чимало вчених, які розгорнули його у своїх працях, зокрема: О.В. Лишиленко, Л.В. Чижевська, Л.П. Коритник, М. Ковенко, Л.К. Сук, С.О. Олійник, П.Є. Житний, С.В. Бардаш та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на велику кількість раніше проведених наукових досліджень, основні аспекти процесу інвентаризації необоротних активів, як ключового методу контролю точності даних лишаються відкритими, що призводить до необхідності додаткового розгляду даного інструменту, його етапів та особливостей побудови.

Мета статті. Метою даного дослідження є розгляд економічної сутності процесу інвентаризації необоротних активів на підприємстві, особливостей його побудови та впливу на здійснення господарської діяльності. Висвітлення ключових аспектів, що підтверджують вагомість даного процесу у прийнятті управлінських рішень та забезпеченні достовірності фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок наповнений великим різноманіттям галузей господарської діяльності, їх кількість постійно зростає. Кожна з цих галузей відрізняється своїми характеристиками та специфікою. Не дивлячись на це більшість підприємств має у своїй власності необоротні активи, які забезпечують його безперебійну діяльність. Облікова інформація щодо них несе собою вагоме значення для прийняття управлінських рішень, адже безумовно впливає на фінансові показники підприємства.

Щороку ми спостерігаємо нововведення та внесення змін у законодавче регулювання бухгалтерського обліку, в тому числі і обліку необоротних активів. Враховуючи їх значимість для підприємства, вони потребують грамотного та точного відображення в обліку, а також контролю. Вагому роль у даному аспекті відіграє своєчасність проведення перевірок, зокрема, інвентаризації. Це дасть змогу вчасно виявити неточності та розбіжності в обліку та фактичному стані необоротних активів. Інвентаризація виступає одним із найефективніших методів контролю. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» підприємства повинні проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, задля точності бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1]. Наразі на законодавчому рівні процес інвентаризації регулюється Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказом Мінфіну України від 02.09.2014 р. № 879.

В основному причинами, що зумовлюють необхідність проведення інвентаризації є наявність процесів, котрі не можуть бути відразу ж відображені в обліку. До них слід віднести наступні:

- невірне відображенні інформації у первинних документах обліку надходження та вибуття;
- допущення помилок у бухгалтерських регістрах;
- зловживання відповідальними особами.

Підприємство проводить інвентаризацію за розпорядженням керівника, що фіксується наказом. Для проведення даного процесу призначається постійна інвентаризаційна комісія, очолює яку керівник підприємства або ж його заступник. До складу комісії зазвичай входять керівники підрозділів, співробітники, які гарно орієнтуються у специфіці діяльності та добре знаються на об'єктах інвентаризації, в тому числі головний бухгалтер.

Головною метою інвентаризації є виявлення розбіжностей між обліковими даними, щодо майна та його фактичною наявністю і станом.

Ключовими завданнями інвентаризації є контроль за наявністю і рухом майна, його використанням у відповідності до визначених норм. Виявлення майна, що втратило свої якісні характеристики і не відповідає технічним вимогам, майна, що не відображено в обліку. Засобів, котрі використовуються з порушенням способу застосування та інше.

Слід зауважити, що ефективність інвентаризації у великій мірі залежить від правильності її організації та етапів проведення. Дослідивши наукові джерела, можна виділити три ключових етапи, вони характеризуються наступними особливостями:

– Підготовчий етап – на даному етапі визначаються з об'єктами інвентаризації, узгоджують терміни її проведення. Підписується наказ про проведення інвентаризації, затверджується інвентаризаційна комісія. Відбувається розгляд звітів, отриманих від матеріально відповідальних осіб.

– Основний етап – проводиться дослідження фактичної наявності та оцінки стану об'єкта інвентаризації, порівняння цієї інформації з обліковими даними, виявлення розбіжностей та їх фіксація в робочих документах.

– Заключний етап – заповнення документів інвентаризаційної комісії, звіральних відомостей та прийняття управлінських рішень на основі отриманої інформації. Відображення результатів у бухгалтерському обліку та звітності.

Для фіксації результатів інвентаризації та їх документування застосовуються типові форми, затверджені на законодавчому рівні. До них слід віднести: інвентаризаційні описи, акти, звіральні відомості, протоколи та інші.

Наявність основних засобів на підприємстві має важливе значення, адже вони забезпечують безперебійність його діяльності і в основному займають чи не найбільшу частину у майні підприємства. Інвентаризація виступає одним із методів контролю над фактичною наявністю основних засобів їх технічним станом та збереженням у належному стані. Під проведення ін-

вентаризації підпадає все майно підприємства, у тому числі і засоби невиробничого характеру, об'єкти, що реконструюються чи модернізуються, діючі об'єкти, здані в оренду, основні засоби на консервації, ремонті, не дивлячись на їх технічний стан. Слід зауважити, що інвентаризуються не тільки основні засоби, які є у власності підприємства, а й ті, що обліковуються на позабалансових рахунках.

Головною метою проведення інвентаризації основних засобів є отримання достовірної інформації, щодо їх наявності, зіставлення її з даними бухгалтерського обліку, оцінка технічних характеристик, виявлення нестач, та об'єктів, котрі не відповідають вимогам визнання. Відповідно до Законодавства інвентаризація основних засобів проводиться за наказом керівника підприємства, окрім тих випадків, коли вона є обов'язковою до проведення.

Першим етапом інвентаризації слід виділити перевірку наявності технічних паспортів та документів стосовно основних засобів. Здійснюється перевірка документального оформлення основних засобів прийнятих чи зданих в оренду та відображення в обліку інформації, щодо них. У разі виникнення розбіжностей вносяться корегування та поправки. На етапі складання інвентаризаційних описів, комісія має право відображати інформацію за об'єктами основних засобів, або ж їх групами та за матеріально відповідальними особами. Інформація в інвентаризаційні описи вноситься, зазначаючи назву основного засобу, в залежності від його призначення, та унікальний інвентарний номер. При проведенні інвентаризації транспортних засобів, комісія обов'язково перевіряє інформацію, щодо номера кузова, двигуна та інше. Інвентаризуючи будівлі, земельні ділянки, споруди, природні ресурси, здійснюється перевірка наявності документів, підтверджуючих право власності. Якщо комісією виявлено основні засоби, не придатні до експлуатації, вони відносяться до окремого інвентаризаційного опису, із зазначенням причини, що спричинили такий його стан. По факту проведення інвентаризації комісія передає отримані дані у відділ бухгалтерії для подальшого розгляду та складання звіральної відомості.

При проведенні інвентаризації нематеріальних активів на підприємстві, комісія в першу

чергу здійснює перевірку наявності документів, що були причиною для оприбуткування даних активів, або ж підтверджують майнові права на них. Для відображення інформації, щодо проведеної інвентаризації використовують інвентаризаційний опис нематеріальних активів. Даний опис необхідно скласти пооб'єктно, або ж за групою об'єктів, якщо вони мають одне й теж функціональне призначення. Також за матеріально відповідальною особою. До інвентаризаційного опису нематеріальних активів вносяться наступні дані: дата придбання, назва нематеріального активу, його характеристика, термін корисної експлуатації, його вартість. У тому випадку, якщо комісією виявлено розходження у вигляді лишків або ж нестач, складається порівняльна відомість проведеної інвентаризації. При цьому матеріально відповідальні особи повинні надати пояснення у письмовому вигляді. По факту проведення інвентаризації нематеріальних активів вносяться відповідні корегування до бухгалтерського обліку, за виявлення такої необхідності.

Отже, провівши дослідження було виявлено невід'ємність процесу інвентаризації необоротних активів, як ефективного методу контролю над засобами підприємства та його важливість для отримання достовірної інформації, що є основою прийняття раціональних управлінських рішень.

Висновки і пропозиції. Дослідивши поняття інвентаризації виявлено її сутність як економічної категорії. Розглянуто вагомість інвентаризації необоротних активів та її вплив на господарську діяльність підприємства, зокрема на управлінський аспект.

Отже, інвентаризація – це метод контролю, що забезпечує підприємство достовірною та точною інформацією, щодо його активів та зобов'язань. При своєчасному проведенні, керівники підприємства, безумовно, мають всю необхідну аналітичну інформацію для прийняття ефективних рішень. Тому значення інвентаризації як процесу складно переоцінити.

Таким чином, слід зробити висновок, що інвентаризація необоротних активів є одним із найважливіших елементів методу бухгалтерського обліку. Правильно організований процес, комісія котра має високу кваліфікацію, є запорукою отримання точної, своєчасної облікової інформації.

Список літератури:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 21.09.2020).
2. Костюнік О.В., Чайковська Т.С. Економічна сутність необоротних активів та їх роль у підприємницькій діяльності. *Scientific Journal Virtus*. 2019. № 36. С. 233–234.
3. Жовта Н.А., Сокурєнко А.І. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет. С. 122–123.
4. Гусаренко Н.Ю., Канцедал Н.А. Особливості документування результатів інвентаризації основних засобів на підприємстві. IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств». Дніпро, 2020. С. 19–21.
5. Глушач Ю.С., Матюшко М.М. Суть інвентаризації та особливості її проведення на підприємстві. *Економічні студії*. 2020. № 27. С. 74–77.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro bukhgalterskyi oblik ta finansovu zvitnist» vid 02.09.2014 r. № 879 [Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting" dated 02.09.2014 № 879]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

2. Kostyunik, O.V., & Chaikovska, T.S. (2019). Ekonomichna sutnist neoborotnykh aktyviv ta yikh rol u pidpriemnytskii diialnosti [The economic essence of non-current assets and their role in business]. *Scientific Journal Virtus*, no. 36, pp. 233–234.
3. Zhovta, N.A., & Sokurenko, A.I. Inventaryzatsiia yak element metodu bukhhalterskoho obliku. [Inventory as an element of the method of accounting]. Mykolayiv: Mykolayiv National Agrarian University, pp 122–123.
4. Husarenko, N.Yu., & Kantsedal, N.A. (2020). Osoblyvosti dokumentuvannia rezultativ inventaryzatsii osnovnykh zasobiv na pidpriemstvi [Features of documenting the results of inventory of fixed assets at the enterprise] IV All-Ukrainian scientific-practical Internet conference "Accounting, audit, taxation and reporting in the system of economic stability of enterprises". Dnipro, pp 19–21.
5. Hlushach, Yu.S., & Matiushko, M.M (2020). Sut inventaryzatsii ta osoblyvosti yii provedennia na pidpriemstvi [The essence of inventory and features of its implementation at the enterprise]. *Economic Studies*, no. 27, pp. 74–77.